

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

VI., befejező rész

Jézus apa- és anyakötődése

Mivel itt konkrét személyekről van szó, a magyarázatot szolgálja, ha előbb megkérdezzük, mit tudunk róluk valójában.

Jézus *apját* illetően ez a „valami” különösen kevés. Biztonsággal csak három, meglehetősen általános adat áll rendelkezésünkre. Áthagyományozták, hogy *Józsefnek* hívták, hallunk továbbá Máriával kötött *házasságról* és a foglalkozásáról: *ács* volt (az eredeti szó általánosabb, „építőmunkás” értelmű is lehet). Ami ezen túlmenően mint hagyomány körülvette alakját, teljes egészében legenda.

Ami *anyját*, Máriát illeti, biztos adatunk rá vonatkozóan is csak négy van. *A neve*, aztán az a tény, hogy *József felesége* volt, és ebből a házasságból számos gyerek született, fiúk-lányok egyaránt; továbbá értesülünk arról, hogy az anya állt a *család élére* a célból, hogy vélt tévútjától eltérítsék, és teljes csöndben hazavigyék Jézust; végül megtudjuk, hogy Mária bizonyos szerepet játszott *Jézus halála után* a tanítványok kis seregében: az ő házában gyűltek össze. Ezen a négy adaton kívül a Mária-tradíció nem más, mint buján burjánzó legendagyűjtemény.

Az események után hamarosan sokrétegű *projekciós folyamat indult meg*, mindenekelőtt *három tekintetben*. Minden *zsidó* apokaliptikus messiás- és végvárás bekebelezte Jézus alakját. Minden *hellenista* gnosztikus vagy misztikus spekuláció az Üdvözítőről ugyannerre a vágyára futott, mihelyt az igehirdetés kilépett a tágabb, görög meghatározottságú világba. Mindezekkel együtt és ezeken túlmenően a hőrosz-elképzelések, a megváltóra és üdvhozóra várakozás *általános emberi* tendenciái is Jézus alakjára irányultak.

Egy ilyen földöntúli figura *stilizálásához* ösidők óta hozzátartozik a *természetfölötti nemzés és születés*. Az ezzel kapcsolatos legendaképződés először Józsefet érte mint olyat, aki teljesen fölösleges. A dogmatika ugyanebbe az irányba hatott a Szentlélek általi nemzésről és a szüzi születésről szóló tétéleivel. Mindenesetre *József* alakja kezdettől fogva intenzív történelmi zsugorodási folyamat tárgya lett, *s hamarosan árnyékfigurává vált*, s az említett három adaton kívül semmit nem tudunk róla. A legendaanyag sajátos természete másfelől azt eredményezi, hogy pszichológiailag semmi foghatóra sem tudunk következtetni. – Ilyen körülmények között *teljesen a levegőben lógó kísérlet lenne*, ha valamilyen pozitív történelmi apakapcsolatot akarnánk kideríteni.

Mária alakját oly rendkívüli mértékben vette körül a legenda- és dogmaképződés, amint ezt csak el lehet várnunk egy istenanyától. De a folyamat nehézkes volt, mert hát ott voltak a József-hagyomány maradványai, és így gondot okozott a házasság és az apa nélküli nemzés összhangba hozása. Így keletkeztek aztán a legvadabb elképzelések például Mária házasságtöréséről, vagy éppen arról, hogy a megrettent József titokban meg

akarta ölni Máriát. Ahelyett, hogy egész egyszerűen beismerték volna, hogy a Jézus születése körüli egész hagyomány csupa legenda, s hogy József és Mária élet-szövetségére a házastársi hűtlenségnek még az árnyéka sem vetült soha.

Eme tényállás mellett semmiféle képet nem rajzolhatunk Jézus és szüleinek tényleges viszonyáról. Mindenesetre az Újszövetségben semmilyen tünete nincs annak, hogy Jézusnak apa- vagy anyakötődése lett volna. Az ellenkező feltételezés mellett viszont tényleg gazdag és egyértelmű bizonyító anyag szól.

Nem állhat fenn infantilis szülői kötődés, azaz le nem győzött függőség és el nem ért önállóság annál, aki így beszélt: „Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?... Aki megteszi Isten akaratát, az az én fivérem, nővérem és anyám” (Mk 3,21.31-35; Mt 12,46-50). Máskor pedig: „...inkább azt mondd, milyen boldogok azok, akik Isten szavát hallgatják, és követik is” (Lk 11,27-28). Ide tartozik az az ige is, amelynek korrekt fordításán sok múlik: „Azért jöttem, hogy elválasszam a fiút apjától, a lányt anyjától és a menyét anyósától. Az ember tulajdonképpen ellensége házanépe lesz” (Mt 10,35-36). Alig hiszem, hogy ezt a mondatot valaha is egészen helyesen értette valaki. Bármilyen nagyképpen hangzik is, csak mélypszichológiailag pallérozott tekintettel lehet teljesen megérteni. Valóban: Jézus „elválaszt”, „elold” a családi kollektívumtól (*dikhadzein* – két vagy több darabra osztani, szétválasztani, eloldani)! „Feldarabolja” a naiv „participation mystique”-et [„misztikus részeseledés”], úgyhogy egyedek, önálló és felelős individuumok jöhetnek létre. A fiú vagy a lány életében be kell következnie a „lelki köldökszínór” elvágásának a valóban önálló személyiséggé válás érdekében. S az akkori kultúrában letaposott és lefokozott menynek is (az aláztos alárendeltség szimbólumának) egyszer föl kell egyenesednie anyósával szemben. Aztán ennek a fejlődési csomópontnak a sikeres megoldása a legnagyobb ellenállást váltja ki a család kollektívuma részéről, ez általános és szinte törvényszerű tapasztalat.

Nem lehet tehát szó esetleges apa- vagy anyakötődésről Jézus esetében. **Ellenkezőleg: ő volt az első „terapeuta”,** aki elengedhetetlen feladatunkká tette, hogy apa- és anyakötődésünkkel szembenézzünk, azt feldolgozzuk, és végérvényesen legyőzzük! Mert *Jézus kötődésektől szabad*, döntésre teljesen képes, *önmagukért felélős férfiakat és nőket akart*. Azt akarta, hogy ne félig gyerekek, hanem *valódi felnőttek legyenek követői és eszméinek hordozói!*

Ezt azonban igen hamar nem értették többé. Hogy az egyénivé váláshoz hozzátartozik az elválás a külső és a belső kollektívumtól, hogy valóban egyedekké kell válni, hogy ellenkező esetben lehetetlen az animusz- vagy anima-integráció – mindez elég hamar ismét **veszendőbe ment** belátássá vált, integrálatlan férfiak és nők bámultak meredten az Újszövetségre. Apa- és anyakötődésű tudósok és tudatlanok lettek a magyará-

zói. Nem értették többé Jézust. Így van mind a mai napig. Mellesleg a protestánsok azok, akik rendszerint apakötődést visznek bele az Újszövetségbe, és a katolikusok azok, akik anyakötődést.

A vulgáris protestantizmus visszaesés az apakötődésbe. Itt az apa a minden. A jámborság apavallássá válik. Bölcsen regnál az apa, ha gyakran nem lehet is megérteni őt. Ennek dogmatikai lecsapódása a külsődleges megigazulástan: az áldozatot bemutatták, mindenki adóssága ki van fizetve, mindent valaki más tesz meg az emberért (semmit ő maga), akit ráadásul figyelmeztetnek, a világért se értse félre a maga hitét valamiféle „cselekedetként”, „műként” vagy „teljesítményként”. A felelősséget Krisztus viselte, az az övé, nem a tiéd. Itt az ember sosem válik Isten partnerévé, akinek pedig Pál szerint is lennie kellene.

A vulgáris katolicizmus visszaesés az anyakötődésbe. Itt a nagy anya uralkodik, aki tudja, mire van szükségük övéinek, és ismeri is az eszközöket, amelyekkel ez a szükséglet kielégíthető. Itt tudatosan táplálják az infantilis elrejtettség-vágyat. Itt – az egyház falain belül – garantálják az üdvösséget, ha nem is minden további nélkül, de e nagy anya gyermekei közül senki sem veszhet el, legfeljebb egy kicsit többet kell vezekelnie a tisztítóüzben. Itt senki sincs komolyan döntés elé állítva, hiszen elvben mindig csak a mindenható anya döntéséről lehet szó.

„Képesek vagytok-e inni abból a kehelyből, amelyből én iszom?” – kérdezi Jézus (Mk 10,38). És ahogyan ő hordozta a saját keresztyét, úgy kell minden követőjének fölvennie a maga keresztyét (Lk 9,23). Magyarázkodások és palástolás nélkül, bátran, tántoríthatatlanul, magától értetődően és tudatosan. Aki így tud kérdeznit és ilyen utasításokat tud adni, túl minden lealacsonyító kötődésen, az valóban ember, az igazi férfivá lett.

***

Az egészséges istenkép

(A németben a „heil” melléknév jelentése: ép, sértetlen, egész, egészséges, teljes; vallási értelemben: üdvös, üdvösségre vezető; az „egészséges” fordítás egyrészt mindezeket a jelentéseket tükrözni akarja, másrészt az istenkép egész-voltát akarja kiemelni, harmadrészt — az előző tartalom következtében — „egészségre, üdvösségre vezető” voltát.)

Már az Ószövetségben található női szimbólumok az istenképpel kapcsolatban (pl. a frigyláda), de ezeknek az integrációja (nem is szólva az anima-magatartásról) zátonyra fut a mereven patriarchális magatartáson, különösen Joziás kultikus reformjától kezdve; így jön létre véglegesen a „Szellem Atya”, aki azonban „a maga magasságában elveszítette eleven kapcsolatát a mélységgel” (G. von Gynz-Rekowski). Jézusnál megvan ez az eleven összeköttetés a mélységgel, méghozzá első alkalommal nemcsak Izraelben, hanem az egész vallástörténetben is. Mert neki olyan istenképe van, amely mögött anima-integráció áll. Jézus istenképének egészséges rendje központilag abban mutatkozik meg, hogy a férfias és a nőies értékek egyformán határozzák meg. Ez csupán

egy rövid jellemzés, de Jézus istenképének legintimebb titkát fejezi ki: ő az egyetemes vallástörténet csúcspontját jelzi.

Ez rögtön megmutatkozik majd, de lássuk előbb, mi az, hogy férfias, mi az, hogy nőies. A tipikusan férfi vagy női egzisztencia értékekre irányuló, értékekhez kötődő, értékjellegű megvalósítási módjaira gondolunk. Buytendijk „a férfiség moduszában való emberlétről”, „a nőiség moduszában való emberlétről” beszél, mint-hogy nemileg semleges, elvont emberlét nincsen; mi azonban szívesebben használjuk a tipikusan férfi vagy női „megvalósítási mód” kifejezést, amely egymaga akarja kifejezni az alaktani adottságokat, a jelentésbeli mélységet, a nem statikus, hanem dinamikus funkció-módot, a szándékvilágot és az ezzel együtt adott etikai és metafizikai jellemzőket, mindazt, ami egzisztenciálisan döntő.

Melyek hát a férfias megvalósítási módok? Minden, ami azzal van összefüggésben, hogy „teljesítményekkel létezzünk a világban”. A „teljesítmény” itt nem a munkát vagy egyáltalán a cselekvést jelenti, hisz ez mindkét nemre érvényes lenne. A férfias teljesítmény magában foglalja a kezdettől fogva az egzisztenciában gyökerező távolságot a létezéssel (Dasein) szemben, amelyet a férfinak mindig előbb le kell győznie, amelynek áthidalására mindig előzetesen kell törekednie. Mindig előbb önmagát kell igazolnia, nevezetesen valamilyen teljesítmény révén, s tulajdonképpen csak ezáltal van „itt” (da — Da-sein). Ebben a szituációban tehát a létezéssel szembeni eredeti „különállás”, „távolállás” (diasztazia) és az ebből következő, teljesítménnyel történő áthidalásra irányuló alapszándék a döntő. Ezért van az, hogy a férfi folyton le akar győzni, tételszerűen áll, valaminek nekifog, valami felé tör, előremegy. Ennek megfelelően döntő szerepet játszik a felelősség, az aka-

rat, a kötelesség, valamint az állásfoglalás, a döntés és a határozottság. A férfias megvalósítási mód mindig „önmagának a világba történő ki-ve(tí)tése”, mindig van benne valami nyugtalanság, valami forradalmi, de mindenestre sajátja a magabiztos tett, cselekvés vagy önérvényesítés.

Hol találkozunk Jézusnál ilyen férfias megvalósítási módokkal?

Az első és legelementárisabb az, hogy felszólít arra: „cselekedjünk” valamit (*poiein*), s e felszólítás legkülönbözőbb variációit nyújtja. „Cselekedjünk” bünbánatot (vö. Mt 3,2.8; 4,17), „törekedjünk”, „tartsunk ki”, „ne hagyjuk abba”, legyünk „éberek”, „hűségesek”! Itt tehát mindenekelőtt „teljesítményekről” van szó!

Ezért döntésre van szükség, és Jézus döntést kíván. Állást kell foglalni, és vállunkra venni az annak megfelelő felelősséget. Arról a *döntésről* van szó, hogy akarjuk-e őt követni vagy nem; hogy a házunkat – egzisztenciánkat – sziklára vagy homokra akarjuk-e építeni, hogy a jó vagy a rossz úton akarunk-e járni, hogy talentumainkat és lehetőségeinket hagyjuk-e tönkremenni vagy kamatoztatjuk-e őket, hogy olyanok akarunk-e lenni továbbra is, mint a piacon játszó gyermekek (vö. Lk 7,32), vagy engedjük, hogy az Abszolút belépjen az életünkbe.

A döntés még nem elég. A dolog a kitartó határozottságon múlik, amelybe a döntés bele van ágyazva. Aki kezét az eke szarvára tette, nem tekinthet vissza többé. A legermeszesebb és legközelebbi kötelékek (apa-anya) sem abszolútak többé. A hamis békességgel egyszer s mindenkorra szakítani kell („kardot hoztam”). Még önmagunkkal is szakítanunk kell (vö. Lk 9,23-25).

Ennek a döntésbeli cselekvésnek a világban kell kibontakoznia (föld sója, világ világossága, hegyre épült város, kovász...); egy csöndes sarokban elvacakolni – nem Jézus-szerű!

Számtalan példát hozhatnánk még. „Az igazságot cselekedni” – ez nem csupán egy jánosi fogalom, ez a jézusi főfogalom! E jelszóval történnek magának Jézusnak a tettei is, de szenvedése és halála is.

A Jézus által képviselt és gyakorolt férfias egzisztenciavalósítási módból nem hiányzik a nyersség és a keménység sem, amelyet akár könyörtelennek is érezhetünk. „Ez a tanítás túl sokat feltételez rólunk”, „kemény beszéd”, „ki képes ezt hallgatni”? *Jézus lélegzetelállítóan kemény volt!* Tanúskodik erről a talentumokról, ill. minákról mondott példabeszéde (Mt 25,24; Lk 19,21), aztán az, hogy „keményen”, „szigorúan” vagy „erősen” „korholja”, „fenyegeti” az embereket, s a farizeusok elleni beszédek tempója is. Emiatt nem kellene szabadkozunk, inkább örülnünk kellene, hogy Jézus mint férfi így beszélt, vagy legalábbis hasonlóképpen.

Ide tartozik Jézusnak az az alap gondolata is, hogy teljesen magától értetődően viseljük a *felelősséget* saját tetteinkért. *A felelősség révén nő ki az ember az infanilitásból* odáig, hogy önmagává válik; hogy ne mondjuk: kizárólag a vállára vett felelősség révén! A kegyelem nem teszi fölöslegessé a felelősséget, egy effajta kegyelem tartalmazatlan elnézés lenne csupán, s ugyanakkor igen destruktív! Pszichológiai szempontból nyugodtan mondhatjuk, hogy Jézus „férfias kegyelemről” beszélt.

De hogyan állnak a dolgok Jézusnál a *nőies egzisztenciavalósítás* tekintetében? Mindenekelőtt: **Melyek a női léteértékek?**

Ellentétben a „teljesítménnyel”, itt a „*receptivitás*” (befogadókészség, befogadás) áll uralkodóan az előtérben. Nem a kemény, sarkos, a világba behatoló megvalósítási mód, hanem a lágy, lekerekített, áramló, folyé-

kony, simulékony. *Az odasimulás, az alkalmazkodás* jelentkezik itt lényegi vonásként, valami Belsőre vonatkoztatottság uralkodik, *minden dolgok belsejére, végső soron a Lételeléstémára irányultság*, a létezéssel szembeni „távolság” helyett alapvető és eredeti *létközelség*, permanens feloldottság a lét(ezés)ben, vagy ha úgy tetszik: receptivitás a lét(ezés)sel szemben, befogadókészség és elfogadás; anyailag gondoskodó, megőrző egzisztenciavalósítás ez, amely feltételezi a rugalmasságot és a kitartás képességét, de a változásra való képességet is; a létközelség tartós fiatalosságot is jelent.

Hogyan jelentkezik mindez Jézusnál? Általánosságban: ilyen női egzisztencia-megvalósítási mód az általa annyiszor és annyiszor hangsúlyozott hit (= bizalom, magamat valakire rábízni; a reformátorok szerint a hit alapjellege, hogy „fides receptiva”, befogadó hit). De nemcsak ezt az általánosságot említhetjük. Jézus saját magatartásába integrálta az anyailag gondoskodó vagy megőrző vonásokat is. Pl.: Jeruzsálem, milyen gyakran akartalak magamhoz vonni, amint a tyúk szárnyai alá gyűjti csibéit” (Mt 23,37); „Amikor egy asszony gyermeket szül, fájdalmakat szenved, de ha megszületett a gyermeke...” (Jn 16,21); „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek” (Mt 9,12); „Jöjjetek hozzám mind, akik fáradtak vagytok és meg vagytok terhelve...” (Mt 11,28).

Ami pedig *Jézus istenszemléletét* illeti, az elveszett fiúról, az elveszett drachmáról és az elveszett bárányról elmondott három példabeszéde központi jelentőségű (Lk 15. f.). Mindhárom példabeszédben azokat keresik, akik „elvesztek” (akik a tóra szerinti vallásosság szemzőgéből nézve „átkozottak”). *A keresés, a megtalálás és a megtaláltak megóvása* a döntő, s ebben Istennek öröme telik. Jézus Istene előtt az elveszettek, a megvetettek, az elvetettek, a kizsároltak, a gonoszul megrágalmazottak azok, akiknek esélyük van, és nem a kollektívum által elismertek, megbecsültek és magasztaltak, tehát azok, akik semmiképp sem akarnak elveszett fiúk, drachmák vagy bárányok lenni. Ezért (mostantól) az van érvényben, hogy a „vamosok és utcanők előbb jutnak Isten Országába” (Mt 21,31), és „ha ünnepi lakomát adsz, inkább a szegényeket, nyomorékokat, békákat és vakokat hívd meg” (Lk 14,13); „menj ki az utakra, és hívd be a koldusokat...” (Lk 14,23).

Mi történik itt az istenképpel? Az apa (Isten) elébe megy a tékozló fiúnak, az asszony (Isten) hajladozva keresi az elgurult drachmát, a pásztor (Isten) megfordul, és megkeresi és megmenti az eltévedt juhok: *Isten megfordul (megtér)!* Itt valami totálisan megváltoztató, forradalmi dolog történt Istennel, pontosabban az istentudattal és az istenképpel! Isten egyáltalán nem az állítólagos igazakat szereti, hanem az eltaposottakért és a lenézettekért van jelen. *Isten az istentelenek istenévé válik* — fogalmazzák ma élesen, de helyesen.

Amikor *Jézus* az elgurult drachmát kereső asszonyként szerepelteti Istent, akkor ezzel *maga is úgy cselekszik, mint egy istentelen*. Így kellett ennek csengenie a kortársak, s különösen a hit és a jog hivatalos képviselőinek fülében. Jézus ily módon megkérdőjelezte a tórahívó zsidók jámbor egzisztenciáját, egzisztenciájuk alapjait. S mivel ilyen mélyreható reformációt *nem bírtak eltűrni*, mivel nem voltak képesek megbirkózni saját kollektív árnyékukkal, ki kellett vetniük Jézust. *Ezért halt meg a kereszten*, kifejezetten mint „átkozott” és „istentelen”. Az ítélezők számára a Megfeszített Jézussal együtt a tékozló fiú elébe siető apa, az elgurult drachmát kereső asszony, az elveszett bárány után visszaforduló pásztor is keresztre került.

Ezek a példabeszédek *ugyanis* nemcsak azt mondják, hogy Isten kegyelmes és megbocsátja a bűnöket (ezt többé-kevésbé az egész vallástörténet mondja), hanem valami precízebbet is, s ez a valami eléggé világos: *Jézus nőies léteértékeket érvényesít az istenképben!* (Receptivitás, keresés, megőrzés, gondoskodás, ápolás, gyógyítás, létközelség – állandóan, határtalanul, feltétlenül!) Ez persze *elviselhetetlen* a kizárólag férfias értékekből élő *patriarchátus számára*.

Ime, ilyen az istenképe egy integrált animájú férfinak; ez olyan anima-viselkedés, olyan integrális vonatkozási funkció, amely a mélységig és az abszolút magasságig hatol.

Valóban? Megvannak-e Jézusnál az ezt a magatartását kifejező integráló fogalmak? Igen. *De most ennek a gondolati integrációnak csak egy-egy megjelenésére, egy szimbólumra és egy fogalomra szeretnénk rámutatni;* de mindkettő oly *átfogó jelentőségű,* hogy a kiszemelt eggyel szinte az Egészet jellemeztük.

A szimbólum, amelyre utalunk, *a fa szimbóluma.* E tekintetben Jézus legfontosabb kijelentése: „A gyümölcsükről ismeritek fel őket. Minden jó fa jó gyümölcsöt hoz...” (Mt 7,16-20).

Jung szerint a fa nem csupán a növekedés szimbóluma, hanem elemi szimbóluma annak a szerves fejlődési folyamatnak is, amelyet integrációnak vagy individuációnak hívnak, s amely mögött potenciálisan dinamikus valami lényegi áll, nevezetesen az Én vagy a Humánus istenképe. Ezért mondhatja Jung, hogy a fa szimbóluma „az Énre mint növekedési folyamatra” utal, és bennfoglaltan az ellentétek egyesítésének szimbóluma is, „változás-szimbólum” a szó átfogó értelmében (C. G. Jung: *Das philosophische Baum*).

Mindez egészen sajátosan érvényes Jézusra. Teljesítmény és létezés, tóra és cselekvés, törvény és evangélium, férfi és női egzisztenciámód, animusz és anima – mindezek a feszültségteli ellentéteségek, amelyeket a *teljesítmény-receptivitás* feszültsége összefoglalóan kifejez, mindezek többé nem azok, amik egyedileg voltak, mert *beleépültek egy egyesítő növekedési és keletkezési folyamatba* (amelynek végső dinamizáló feszültsége pedig az Én és Isten polaritása).

A fa eme szimbóluma arról tanúskodik, hogy átfogó értelemben *Jézus maga* az egész-volt, a totalitás, az integráció szimbóluma. Ezért a későbbi hagyomány teljesen a fejlődés logikájának vonalában áll, amikor a fa szimbólumát őrá vonatkoztatja. *Jézus maga az életfa vagy a szőlőtő. A keresztt,* amelyen meghal, az ellentétek egyesítésének fájává válik. Az egymást metsző függőleges és vízszintes az ég és a föld, Isten és Ember, férfi és női integrációs szimbólumává lesz. És *egyesítő szimbóluma a fa a teljesítménynek és a befogadásnak* is, mert megszabadítja a teljesítményre irányultságot annak fő veszélyétől, ti. hogy steril legalizmussá váljék, és megszabadítja a befogadást annak fő veszélyétől, ti. hogy vak természetszerűség maradjon, vagy azzá váljék.

Az *az integráló fogalom* pedig, amelyre utalunk, *a jézusi „szeretet”* fogalma, amelyet mindenekelőtt a „főparancsból” ismerünk, azután Pál szeretethimnuszából. Az újszövetségi „agapé” speciális integrációs fogalom, amely nem viseli el a mi divatos elképzeléseinket a szeretet fogalmáról. E szeretet lényegi alapvonása: *fáradozás a másikért „a legmagasabb síkon”* (vö. E. Fromm: *A szeretet művészete*).

Jézus szeretetfogalmát vagy *istenképét* illetően a *női értékkála meghatározó.* Ez abban fejeződik ki, hogy törli valamiféle jogrend minden nyomát; Jézus nem azért szeret, „mivel”...; Jézus Istene nem azért szeret,

„mivel”... Inkább spontán teremtoiségről van szó, amely benne rejlő magától értetődőséggel aktívan keresi a kontaktust, nem is egyszer, hanem „hetvenszer hétszer”. Jézus értelmezése szerint *Isten egyáltalán nem kíván elégtételt* fölségének megsértéséért, akár áldozatbemutatóssal, akár jócselekedeti teljesítménnyel történjék is az. Miben áll valójában a fölsége és dicsősége, vagy még inkább öröme? Abban, hogy az önmagába fordult és elgyötört ember megnyílik az ő örök hatalma előtt: Isten abban leli meg fölségét, hogy gyógyító teremtoisége célhoz jut, hogy a tékozló fiú hazatér, hogy az elgurult drachma megkerül, hogy az eltévedt báránnyt a pásztor megtalálja. A megtérő bűnös miatt van „nagy öröm a mennyben” (Lk 15,7). Ez az agapé fáradhatatlan fáradozás.

De Jézus szeretetfogalmából a *férfi értékkála* sem hiányzik, s csak így válik istenképe (a történelemben először) „egészségesse”. A szeretet és az evangélium immár közös nevezőn van. *Hagynod kell,* hogy megajándékozzanak! De valóban „kell”? Feltétlenül, kikerülhetetlenül, csűrés-csavarás nélkül, itt növekedés vagy pusztulás a tét (Lk 13,6). Arról van szó, hogy az ember akar-e vagy nem akar azzá lenni, amivé lehet, s amivé lennie kell: Isten képmásává és munkatársává, önmaga transzcendenciájára örökké nyitottan. Mert csak így lesz „ember”, „csak” így. Ezért a „kell”, ezért „kell” feltétlenül! És ennyiben „teljesítmény” ez a szeretet, amely magába építette a férfi egzisztenciámód egész értékkáláját.

De a teljesítmény már nem csupán az, ami korábban volt. És a megfelelő női értékkála sem csupán az, ami önmagában volt. „Hagynod kell, hogy megajándékozzanak!” — ez ezt jelenti: *Teljesítmény és befogadás* azon a *magasabb síkon* áll, ahol feszültségteli *egységet alkotnak.* Ezt jelenti az, hogy a jézusi „agapé” integrációs fogalom. És ezért „egészséges” *istenkép Jézus istenképe,* amelyben a *férfiség és nőiség kiengesztelődött,* az első egészséges istenkép a vallástörténetben. Mint ilyent ritkán értették meg, s mint ilyent mindig újból fel kell fedezni. De hogy felfedezhesse és megérthesse, az embernek el kell kezdenie felfedezni és megérteni önmaga igazi lehetőségeit. Hiszen ezen múlik minden.

